

بررسی تأثیر بیمه مسئولیت بر توسعه صادرات غیر نفتی ایران

تقی پارسامهر^(۱)

چکیده

مهم‌ترین هدف بیمه‌های اعتبار صادراتی، تضمین خطرهای بازرگانی و سیاسی است که به عدم دریافت بهای محصول منجر می‌شود. اما به هر حال ممکن است عواملی به غیر از «ریسک عدم دریافت بهای محصول» صادرات را تحت تأثیر قرار دهند. این تحقیق در جهت تکمیل پژوهش‌های پیشین به بررسی عواملی فراتر از «ریسک عدم دریافت بهای محصول» که صادرات را تحت تأثیر قرار می‌دهند، می‌پردازد.

واژگان کلیدی

مسئولیت، بیمه مسئولیت مدنی، مسئولیت مدنی متکی بر «نظریه تقصیر» تفریط، تعدی، نظریه خطر، نظریه تضمین حق، صادرات غیر نفتی و بیمه اعتبار صادراتی.

مقدمه

هر شخص حقیقی یا حقوقی ممکن است به سبب عملی و یا ترک فعلی موجب زیان و ضرر شود. در این صورت آن شخص حقیقی و حقوقی ملزم به جبران آن زیان می‌شود. موسسات تولیدی و شرکت‌های صادراتی هم اصولاً از این قاعده تبعیت می‌کنند و مسئولیت قطعی فعل خود را به عهده می‌گیرند. در سطح برون مرزی علاوه بر «ریسک

۱. نویسنده، این مقاله را براساس پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود در مرکز تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد

اسلامی واحد تهران مرکز نوشته است.

عدم وصول بهای محصول» خطرهایی نظیر نوسان‌های اقتصادی و کاهش ارزش دارایی‌های سرمایه‌گذاری شده در بخش صادرات، صادرات را تهدید می‌کنند که بررسی این عوامل همواره مهم است.

بیان موضوع و اهمیت آن

این پژوهش به بررسی رابطه بین بیمه مسئولیت و میزان صادرات غیرنفتی کشور می‌پردازد که در این زمینه جنبه‌های مختلف بیمه مسئولیت و تاثیر آن بر حجم یا مقدار صادرات غیرنفتی کشور مطالعه می‌شود.

اهمیت این موضوع تا حد زیادی ناشی از اهمیت صادرات در رشد و توسعه اقتصادی است. امروزه در کشورهای پیشرفته صنعتی از طریق گسترش انواع بیمه‌ها زمینه را برای افزایش سرمایه‌گذاری و تولید و صادرات فراهم و نقش و اهمیت توسعه صادرات را به خوبی درک کرده‌اند. بدیهی است که باید در کشورهای در حال توسعه هم با ایجاد فضای مناسب و اطمینان خاطر برای عامل‌های اقتصادی شرایط را برای توسعه صادرات غیرنفتی فراهم شود. ویژگی‌های روابط انسانی، چالش‌های خاص دوره‌گذار^(۱) و همچنین به دلایل انسان دوستانه و عدالت خواهان، مسئولیت اشخاص حقیقی و حقوقی باید روشن شود. طراحی یک سیستم شفاف و روشمند الزامی است تا روابط متقابل انسانی را به سوی تعادل و عدالت هدایت کند.

به همین دلیل تحقیقات گسترده‌ای در این رشته در سطح دنیا صورت می‌گیرد و هر روز شعبه‌ای جدید از این رشته مطرح می‌شود. مثلاً در گذشته مسئولیت محیط زیست، بنگاه در قبال صدمات وارده به محیط زیست مطرح نبود.

هدف اصلی تحقیق این است که ارتباط بین تهیه بیمه مسئولیت به وسیله صادرکنندگان و میزان صادرات کشور را مشخص کند.

روش تحقیق قابل استفاده در این پژوهش روش میدانی و کتابخانه‌ای است که برای جمع‌آوری اطلاعات مرتبط با مبانی و سابقه موضوع به روش کتابخانه‌ای و در ارتباط با سایر اطلاعات برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، روش میدانی مورد استفاده قرار گرفته

۱. منظور عبور از عصر سنت به دوران مدرن می‌باشد. برای اطلاع بیشتر می‌توان به کتاب مدیریت در ایران

است. همچنین برای جمع آوری اطلاعات از طریق تدوین پرسشنامه با توجه به فرضیه‌های پژوهش اقدام شده است.

جامعه آماری در این تحقیق مجموع کارشناسان دست اندرکار بیمه مسئولیت و صادرات در شرکت‌های بیمه آسیا، ایران، دانا، البرز، شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری، مطالعات بازرگانی، شرکت کاشی سینا، بیمه مرکزی ایران (تحقیقات بیمه‌ای) و مرکز توسعه صادرات بود. بر پایه این اطلاعات حجم جامعه آماری برابر ۱۴۴ نفر است که با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه، ۵۸ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای به طور نمونه انتخاب شد.

واژه‌های اختصاصی

مسئولیت: منظور از مسئولیت^(۱) این است که شخص حقوقی یا حقیقی پیامد و عواقب زیان بار ناشی از عمل یا فعالیت خویش را به عهده به گیرد و خسارت‌های آن را جبران کند.

موضوع بیمه مسئولیت مدنی: موضوع بیمه مسئولیت مدنی^(۲) تأمین و جبران خسارت‌هایی است که در اثر حوادث ناشی از فعل و فعالیت افراد و نگاهها و سازمان‌ها متوجه دیگران می‌شود این خصلت تعهد به نفع دیگران (اشخاص ثالث) ویژگی این نوع بیمه را تشکیل می‌دهد.

فرق بین مسئولیت کیفری و مسئولیت مدنی^(۳): آن است که مسئولیت کیفری وقتی بوجود می‌آید که فردی یا افرادی بر اثر کردار و رفتار خود نظم اجتماع را مختل و جامعه را متضرر کنند. مسئولیت مدنی هنگامی محقق می‌شود که فرد یا افرادی به دیگری خسارتی وارد کنند. بنابراین تحقق مسئولیت قانونی منوط به ورود زیان به فرد یا جامعه است. با این تفاوت که در مسئولیت جزایی خسارت وارده به جامعه ملاک قرار می‌گیرد. در حالی که مسئولیت مدنی، خسارت وارده به جامعه مطرح نیست بلکه زیان خصوصی یا زیان وارده به فرد مورد نظر است. باید دانست که این عمل زیان‌آور می‌تواند هم موجب زیان فرد و هم باعث خسارت جامعه گردد.

۱. محمود صالحی جانعلی، فرهنگ اصطلاحات بیمه و بازرگانی.

۳. کاتوزیان، ناصر به دوره مقدماتی حقوقی مدنی.

۲. همان منبع فوق الذکر.

بر مبنای نظریه مسئولیت مدنی متکی بر «نظریه تقصیر»^(۱): شخص وقتی مسئول است که در اعمال خود مرتکب تقصیر یا خطایی شده باشد. تقصیر شامل «تعدی و تفریط» است.

تفریط به معنی ترک عملی که به موجب قرارداد یا قانون عرف برای حفظ مال غیر لازم است.

تعدی به معنی تجاوز کردن از حدود اذن یا متعارف نسبت به مال یا حق دیگری. بر مبنای نظریه مسئولیت مدنی متکی بر «نظریه خطر»^(۲) ارتکاب تقصیر شرط مسئولیت مدنی نیست، بلکه هر کس که بر اثر فعالیت خود، خطرهایی ایجاد می‌کند و موجب زیان دیگری می‌شود مسئول است.

بر مبنای نظریه تضمین حق^(۳) هر کس حق دارد در جامعه خود سالم و ایمن زندگی کند و حقوق او تضمین شود. پس به محض این که حقی از بین رفت عامل زیان باید آن را جبران کند.

صادرات غیرنفتی عبارت از صدور قطعی کلیه کالاها و خدمات به غیر از نفت و مشتقات آن می‌باشد.

مهم‌ترین هدف سازمان‌های بیمه اعتبار صادرات، توسعه صادرات ملی کشور از طریق تضمین خطرهای بازرگانی و سیاسی است که به عدم دریافت بهای کالای صادراتی منجر می‌شود و همچنین از نظر تضمین که در مورد منابع مالی و وام‌های صادراتی اعطایی به صادرکنندگان در مراحل مختلف قبل از صدور و پس از صدور، باعث تشویق هرچه بیشتر صادرات از طرف صادرکنندگان می‌شود.

اما هر صادرکننده‌ای ممکن است به سبب صدور محصول موجب ضرر و زیان شود. یا ضرر و زبانی را تحمل کند که خارج از اراده او بوده. برای مثال خسارت‌های احتمالی وارده به سرمایه‌گذاران در بخش صادرات ناشی از نابودی سرمایه به دلیل نوسان‌های اقتصادی، یا کاهش ارزش دارایی‌های سرمایه‌گذاری شده، یا از بین رفتن بخشی از سرمایه پول شرکت به هر دلیل و یا این که صادرکننده به سبب صدور محصول به اشخاص ثالث زیان‌هایی را وارد کند. مثلاً خسارت‌هایی از مصرف، استفاده و یا در حین

۲. کریمی، آیت - کلیات بیمه.

۱. قانون مدنی ایران ماده ۹۵۳.

۳. قانون مدنی ایران ماده ۹۵۳.

حمل و نقل ناشی شود. همه این خطرهای احتمالی صادرات را تحت تاثیر قرار می دهند و موجب تشویش و دغدغه صادرکنندگان، سرمایه گذاران، بخش صادرات و... خواهند بود. از طرف دیگر چنانچه ذکر شد، بیمه های اعتبار محدود به تضمین بهای محصول اند. با توجه به این که همه بیمه ها و فلسفه وجود بیمه خود یک نوع پذیرش مسئولیت می باشد و از نظر پوشش چون مأموریت بیمه های اعتبار در ریسک عدم وصول بهای محصول محدود می شود و بیمه های اعتبار در بخش کاهش ریسک بهای محصول مکمل بیمه مسئولیت هستند لذا بیمه مسئولیت به دلیل تعهد گسترده تر توصیه می شود.

فرضیه های مقاله

فرضیه های پژوهشی که این مقاله بر اساس آن نوشته شده است از طریق مطالعه اولیه، مصاحبه با کارشناسان بیمه ای و استادان دانشگاهی تدوین شده است. پژوهش حاضر به بررسی پنج فرضیه به شرح زیر می پردازد:

۱. تهیه بیمه مسئولیت به وسیله شرکت های تولیدی و تجاری باعث افزایش سرمایه گذاری در تولیدات صادراتی می شود.
۲. فراگیر بودن بیمه مسئولیت از نظر پوشش انواع خسارت های مربوط به فعالیت های صادراتی باعث افزایش حجم صادرات غیرنفتی کشور می شود.
۳. کاهش ریسک جابه جایی کالاهای صادراتی از طریق خرید بیمه مسئولیت موجب افزایش صادرات غیرنفتی می شود.
۴. تامین خسارت های احتمالی مصرف کنندگان کالاهای صادراتی به وسیله بیمه مسئولیت تقاضای خریداران خارجی را برای کالاهای صادراتی ایران افزایش می دهد.
۵. تامین خسارت های احتمالی صادرکنندگان از طریق بیمه مسئولیت تمایل آنها را برای افزایش صادرات بیشتر می کند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

از روشهای آماری - توصیفی (میانگین، فراوانی، واریانس و...) برای تلخیص و طبقه بندی اطلاعات جمع آوری شده استفاده و سپس با استفاده از روش های آماری استنباطی، آزمون پرسش های تحقیق، تجزیه و تحلیل شد. در این تحقیق از فرمول های زیر استفاده شده است:

$$\bar{X} = \frac{\sum f_i x_i}{\sum F_i}$$

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{\delta \bar{X}}{\sqrt{n}}}$$

$$\delta \bar{X} = \frac{S \delta X}{\sqrt{n}}$$

برای تجزیه و تحلیل استخراج شده از پرسشنامه‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد و موارد زیر مورد آزمون قرار گرفتند.

* تحلیل توصیفی فراوانی‌ها، جداول محاسبات آماره‌ها برای هر یک از فرضیه‌ها.

* آزمون میانگین فرضیه‌ها (آزمون دو دامنه)

* محاسبه آلفای کرونباخ برای فرضیه‌ها

* تحلیل توصیفی فراوانی‌ها، جداول، محاسبات آماره‌ها برای هر یک از فرضیه‌های پژوهش

* آزمون میانگین فرضیه‌های پژوهش (آزمون t)

* در نهایت علاوه بر آزمون t برای اطمینان بیشتر از آزمون علامت^(۱) نیز استفاده شد.

تعیین روایی^(۲) و اعتبار^(۳)

در این پژوهش برای سنجش اعتبار ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه) از نرم‌افزار SPSS برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار آن برای هر یک از فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر محاسبه شده است:

برای فرضیه اول ۰/۷۳۸۸، فرضیه دوم ۰/۶۴۵۳، فرضیه سوم ۰/۸۲۲۴، فرضیه

چهارم ۰/۸۷۰۰، فرضیه پنجم ۰/۷۹۲۲ محاسبه شده است و برای کل سؤال‌های

پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷۶۵ به دست آمده که اعتبار نسبتاً خوبی دارد.

برای سنجش روایی پرسشنامه توزیع شده ابتدا پرسشنامه اولیه تنظیم و بین ۱۵ نفر

1. Sign test.

2. Reliability.

3. Validity.

از کارشناسان توزیع و جمع آوری شد که ضریب همبستگی بین سئوال‌ها $0/653$ ضعیف تشخیص داده شد در نتیجه با تغییرات لازم برای اصلاح پرسشنامه جدیدی مجدداً به تعداد ۱۵ عدد توزیع و جمع آوری شد که ضریب $0/78$ به دست آمده قابل قبول تشخیص داده شده و در نتیجه با تغییرات لازم جهت اصلاح پرسشنامه جدید مجدداً به تعدادی ۱۵ عدد توزیع و جمع آوری گردید که ضریب $0/78$ بدست آمده قابل قبول تشخیص داده شد.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول:

در فرضیه اول آمده است: «تهیه بیمه مسئولیت به وسیله شرکت‌های تولیدی و تجاری باعث افزایش سرمایه‌گذاری در تولیدات صادراتی می‌شود». جواب‌های پرسشنامه در مورد این فرضیه ۶ درصد بسیار کم، ۵۱ درصد کم، ۱۰۲ درصد زیاد و ۷۵ درصد خیلی زیاد بوده است. به طور کلی میانگین پاسخ‌ها $3/0483$ و انحراف معیار $0/6$ است. آزمون t برای فرضیه اول نشان داد که در سطح معنی‌داری $\alpha = 5\%$ فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می‌شود. زیرا مقدار t مشاهده شده $(6/85)$ از مقدار t جدول $(1/96)$ بزرگ‌تر است به عبارت دیگر فرضیه اول تایید می‌شود. با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان گفت: مراکز تصمیم‌گیرنده و سیاست‌گذاری که در امر بیمه مسئولیت و توسعه صادرات دخالت دارند برای توسعه صادرات غیرنفتی می‌توانند در امر سرمایه‌گذاری در تولیدات صادراتی توجه کنند که تاکنون برای کاهش خسارت احتمالی سرمایه که وافی به مقصود باشد اقدام موثری صورت نگرفته است. حوادث طبیعی، نوسان‌های اقتصادی، کاهش ارزش دارایی‌ها و از بین رفتن بخشی از سرمایه پولی شرکت و... ممکن است باعث فرار سرمایه از بخش صادرات و تمایل به بخش‌های دیگر که در جهت منافع ملی نباشد سوق داده شود. اشاره به این مورد در واقع خلاصه‌ای از نارسایی‌هایی بود که باعث می‌شود که سرمایه‌گذاری در بخش صادرات غیرنفتی صورت نگیرد و وجود تغییرات و تلاطم‌ها قدرت هرگونه برنامه‌ریزی کوتاه مدت و بلند مدت را از افراد سرمایه‌گذار سلب می‌کند.

فرضیه دوم:

در فرضیه دوم آمده است: «فراگیر بودن بیمه مسئولیت از نظر پوشش انواع

خسارت‌های مربوط به فعالیت‌های صادراتی باعث افزایش حجم صادرات غیرنفتی کشور می‌شود». پاسخ‌های پرسشنامه ۲۹ درصد خیلی کم، ۷۶ درصد کم، ۹۷ درصد زیاد، ۳۴ درصد خیلی زیاد بوده است. آزمون t جدول مربوطه که نتایج آن در جدول مشخص شده است نشان داد که در سطح معنی داری $\alpha = 5\%$ فرضیه H_0 پذیرفته می‌شود چرا که مقدار t به دست آمده (۰/۹۲۶) از مقدار t جدول (۱/۹۶) کوچک‌تر است. بنابراین فرضیه H_0 پذیرفته و فرضیه دوم رد می‌شود.

با توجه به یافته‌های تحقیق در مورد این فرضیه می‌توان گفت: فراگیری بیمه مسئولیت در پوشش خسارت‌ها گسترده‌تر از سایر بیمه‌هاست و به تعبیری سایر بیمه‌ها فرعی از مسئولیت‌اند و براساس قاعده حقوقی «الاضرار» هر شخص حقیقی و حقوقی ملزم به جبران زیان است مگر این که ثابت شود که آن زیان و یا ضرر حاصله به فعل و یا ترک فعل مسئول مورد نظر نبوده و یا خارج از اراده او بوده است. ولیکن با توجه به مصاحبه‌های حضوری با دست اندرکاران و صاحب‌نظران چنین به نظر می‌رسد که با توجه به شرایط کنونی کشور و وجود محدودیت‌های منابع مالی و فیزیکی و انسانی، برای توسعه صادرات اولویت توجه با عرضه کنندگان یعنی صادرکنندگان است یعنی این که ابتدا باید مسائل صادرکنندگان حل و تکلیف آنها مشخص شود و در آینده بعد از حل مسائل صادرکنندگان، به مسائل مصرف کنندگان کالاهای صادراتی توجه بشود لذا هم و غم متصدیان در شرایط کنونی باید معظوف به بخش صادرکنندگان باشد که اینان فارغ از دغدغه‌های مذکور معظوف به امر صادرات و ارائه خدمات بهینه و رقابتی شوند.

فرضیه سوم:

در فرضیه سوم آمده است: «کاهش ریسک جابه جایی کالاهای صادراتی از طریق خرید بیمه مسئولیت موجب افزایش صادرات غیرنفتی می‌شود».

پاسخ‌های پرسشنامه ۲۸ درصد خیلی کم، ۶۱ درصد کم، ۹۹ درصد زیاد، ۴۵ درصد خیلی زیاد بوده است. آزمون t جدول مربوط به فرضیه سوم نشان داد که در سطح معنی داری $\alpha = 5\%$ فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می‌شود، زیرا مقدار t محاسباتی (۲/۰۱۰) بزرگ‌تر از مقدار t جدول (۱/۹۶) است یعنی فرضیه سوم تایید می‌شود.

یافته‌های مربوط به این فرضیه نشان می‌دهد که پوشش‌های ریسک جابه جایی کالاهای صادراتی کافی نیست. با توجه به احتمال خطرهای ریسک‌ها و با توجه به جنبه‌های مختلف رقابت‌های تجاری در دنیای امروز در نظر گرفتن تمهیدات و تدابیری

برای کاهش ریسک‌ها تحت عنوان بیمه مسئولیت با قیمت مناسب در کیفیت عالی ضروری به نظر می‌رسد.

فرضیه چهارم:

در فرضیه چهارم آمده است: «تامین خسارت‌های احتمالی مصرف‌کنندگان کالاها یا صادراتی به وسیله بیمه مسئولیت تقاضای خریداران خارجی را برای کالاها یا صادراتی ایران افزایش می‌دهد». پاسخ‌های پرسشنامه ۴۹ درصد خیلی کم، ۵۷ درصد کم، ۸۸ درصد زیاد و ۴۴ درصد خیلی زیاد بوده است. میانگین ۲/۵۳۴ و انحراف معیار ۱/۰۱۷ محاسبه شد. آزمون t انجام گرفته که نتایج آن در سطح معنی‌داری $\alpha = 5\%$ فرضیه H_0 تایید می‌شود، زیرا مقدار t محاسباتی (۰/۳۰۰) کوچک‌تر از مقدار t جدول (۱/۹۶) است به عبارت دیگر فرضیه چهارم رد می‌شود.

با توجه به یافته‌های تحقیق در مورد این فرضیه می‌توان گفت: همان‌طور که می‌دانیم یکی از ماموریت‌های بخش صادرات به دست آوردن سهم بیشتری از بازارهای جهانی است. در این زمینه ارضای نیازهای بازار هدف و خدمات پس از فروش و جبران خسارت‌ها باید موجب خشنودی و وفاداری متقاضیان و گسترش بازار شود. ولیکن با توجه به مصاحبه با صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران به نظر می‌رسد که ما در بخش صادرات هنوز در مراحل اولیه و در بخش عرضه‌کنندگان (صادرکنندگان) مشکلات عدیده‌ای داریم که اولویت در این است که ابتدا مسائل صادرکنندگان حل شود و با توجه به محدودیت‌ها و ملاحظات بهینه‌سازی مصلحت در این است که مسائل بخش صادرکنندگان حل و فصل شود.

فرضیه پنجم:

در فرضیه پنجم آمده است: «تامین خسارت‌های احتمالی صادرکنندگان از طریق بیمه مسئولیت تمایل آنها را برای صادرات بیشتر می‌کند».

پاسخ‌های پرسشنامه ۷ درصد خیلی کم، ۵۱ درصد کم، ۹۲ درصد زیاد، ۸۵ درصد خیلی زیاد بوده است. به طور کلی میانگین پاسخ‌ها ۳/۰۸۵ و انحراف معیار ۰/۸۳۳ است. آزمون t دو دامنه برای فرضیه پنجم نشان داد که در سطح معنی‌داری $\alpha = 5\%$ فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 تایید می‌شود، زیرا مقدار t محاسبه شده (۶/۶۴۷) از مقدار t جدول (۱/۹۶) بزرگ‌تر است. به عبارت دیگر فرضیه پنجم تایید می‌شود.

با توجه به یافته‌های تحقیق بررسی فرضیه شماره پنجم این نتیجه به دست آمد: تأمین

خسارت‌های احتمالی صادرکنندگان از طریق بیمه مسئولیت تمایل آنها را برای صادرات افزایش می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهد که خسارت‌های احتمالی وجود دارند که اولاً تمایل و شوق صادرکنندگان را کاهش می‌دهند. ثانیاً با بیمه‌های موجود به خوبی پوشش داده نمی‌شوند. ثالثاً در صورت پوشش این خسارت‌ها تمایل صادرکنندگان برای صادرات افزایش می‌یابد. این یافته‌ها در واقع اهمیت و ضرورت برخورداری از سیستم‌های قوی و حمایتی که خسارت‌ها را پوشش دهد و نیازهای صادرکنندگان را به طور جامع برطرف کند خاطر نشان می‌کند.

پیشنهادها

ارائه پیشنهاد با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق شامل راهکارهایی در جهت تحقق اهداف عالی برای بهبود دایم و مستمر کیفیت خدمت رسانی بیمه به صادرات که پیامد آن به سود صادرات غیرنفتی و حفظ و گسترش سهم بازار بیمه است.

۱. پیشنهاد می‌شود که موسسات دخیل برای سرمایه‌گذاری تولیدات صادراتی، تدابیری برای گسترش بیمه‌های صادراتی و به ویژه بیمه مسئولیت اتخاذ و موسسات بیمه‌ای را به ارائه بیشتر این خدمات تشویق کنند.

۲. پیشنهاد می‌شود که شرکت‌های بیمه، پوشش‌های مربوط به خسارت‌های ناشی از جابه‌جایی کالاها را افزایش دهند تا با کاهش ریسک حمل و نقل کالا صادرکنندگان انگیزه قوی‌تری برای امور صادراتی پیدا کنند.

۳. پیشنهاد می‌شود که شرکت‌های بیمه با تبلیغات بیشتر جامعه صادرکنندگان و بازرگانان را از وجود خدمات بیمه به ویژه مسئولیت آگاه کنند تا باعث افزایش تمایل صادرکنندگان شود.

۴. بهره‌گیری از مشاوره کارشناسان بازاریابی و تبلیغات، آگاه‌سازی مستمر صادرکنندگان از مسئولیت‌های خود.

۵. ایجاد ساز و کارهای مناسب برای تحقق ضمانت اجرایی و نظارت‌های لازم.

۶. ایجاد دفتر حقوقی ویژه رسیدگی به شکایات مربوط به مسئولیت.

۷. ترویج بیمه مسئولیت اجباری و نهادینه کردن فرهنگ مسئولیت‌پذیری.

۸. بررسی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های بیمه مسئولیت به ویژه در زمینه صادرات.

۹. بررسی علل رشد نامطلوب بیمه مسئولیت در کشور.

۱۰. بررسی روش‌های تبلیغ و اتخاذ استراتژی مناسب.
۱۱. تهیه نرخ و شرایط عمومی بیمه نامه مسئولیت مدنی توسط بیمه مرکزی ایران و ارائه آن برای تصویب شورای عالی بیمه.

منابع:

۱. احمدی، محمود (۱۳۷۷)، پایان‌نامه، بررسی وضعیت بیمه‌های صادرات غیرنفتی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران مرکز ۱۳۷۷.
۲. اسماعیل پور، حسن. بازاریابی بین‌المللی، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۷۴.
۳. جزوه آشنایی با صندوق ضمانت صادرات ایران، انتشارات صندوق ضمانت، مهرماه ۱۳۷۹.
۴. جزوه اهداف و وظایف بانک مرکزی، انتشارات بانک مرکزی، ۱۳۸۰.
۵. جزوه اهداف و وظایف شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری، انتشارات شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری، ۱۳۷۹.
۶. جزوه مربوط به اهداف و وظایف شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری، انتشارات شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری، ۱۳۷۹.
۷. حمیدی، اصغر، آمار و احتمالات، انتشارات حمیدی، ۱۳۶۸.
۸. شرافت، نسرین، (۱۳۷۶) پایان‌نامه، بررسی تاثیر بیمه اعتبار کالا در توسعه صادرات غیرنفتی ایران، تهران: دانشگاه تهران.
۹. ظاهری، احمد (۱۳۷۴)، پایان‌نامه، ریسک و مدیریت ریسک صادرات غیرنفتی ایران (با تکیه بر صادرات کالاهای صنعتی)، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
۱۰. قانون مدنی ایران، ماده ۹۵۳.
۱۱. فیشانی، تیمور مدیریت در ایران آینده انتشارات میر.
۱۲. کاتوزیان، ناصر، دوره مقدماتی حقوق مدنی، موسسه نشر یلدا، بهار ۱۳۷۶.
۱۳. کریمی، آیت، کلیات بیمه، انتشارات بیمه مرکزی ایران، ۱۳۷۶.
۱۴. محمود صالحی، جانعلی، فرهنگ اصطلاحات بیمه و بازرگانی، انتشارات شرکت سهامی بیمه ایران.

۱۵. محمود صالحی، جانعلی، حقوق زیان دیدگان و بیمه شخص ثالث، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ۱۳۷۲.
۱۶. میرمحمدی، سیدمحمد، نقش بیمه‌های صادراتی و اهمیت آن در توسعه صادرات، انتشارات واحد فوق برنامه بخش فرهنگی دفتر جهاد دانشگاهی.
۱۷. مصدق، رحیم. مترجم - اصول بیمه مسئولیت مدیران و روسای موسسات، فصلنامه صنعت بیمه ش ۳۶، زمستان ۱۳۷۳.
۱۸. هیث، ضیاءالدین، اقتصاد بین‌الملل، چاپ دوم، جلد دوم، انتشارات فروردین، تهران.

